

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kancleriui
Algirdui Stončaičiui

2019 m. gruodžio 9 d. Nr. 19-272IR

Kopija:

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TABAKO, TABAKO GAMINIŲ IR SU JAIS SUSIJUSIŲ GAMINIŲ KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-1143 9² STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-3849, DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TABAKO, TABAKO GAMINIŲ IR SU JAIS SUSIJUSIŲ GAMINIŲ KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-1143 10, 11, 12, 14, 15, 16¹, 17¹ IR 26 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR 16² STRAIPSNIO PANAIKINIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-3903 IR DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS TABAKO, TABAKO GAMINIŲ IR SU JAIS SUSIJUSIŲ GAMINIŲ KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-1143 19¹ STRAIPSNIO PAPILDYMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIIIIP-3923“ PROJEKTO

Lietuvos verslo konfederacija¹ (toliau – LVK) susipažino su Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos parengtu Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 9² straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-3849, dėl Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 10, 11, 12, 14, 15, 16¹, 17¹ ir 26 straipsnių pakeitimo ir 16² straipsnio panaikinimo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-3903 ir dėl Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 19¹ straipsnio papildymo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-3923“ projektu (**toliau - Nutarimo projektas**) ir žemiau teikia savo pastabas.

Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 9² straipsnio pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIIIIP-3849 (toliau – **El. cigarečių skonių draudimas**) siūloma Lietuvoje uždrausti pateikti rinkai elektronines cigaretes ir elektroninių cigarečių pildykles, jeigu nikotino turinčiame skystyje yra kvapiųjų medžiagų,

¹ Lietuvos verslo konfederacija (LVK) – didžiausia paslaugų, prekybos ir aukštųjų technologijų įmonės bei asociacijas vienijanti verslo organizacija Lietuvoje. LVK veikla yra pagrįsta asociacijos laisvės principo pagrindu, kuris yra fundamentalus teisės principas, įtvirtintas tarptautiniuose teisės aktuose (Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11 str., Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 22 str. ir kt.), taip pat nacionaliniuose teisės aktuose (LR Konstitucijos 35 str., LR Asociacijų įstatyme). Pagrindinis asociacijos kaip susivienijimo tikslas yra atstovauti verslo bendruomenės interesams, todėl LVK savo veikla siekia kurti palankią aplinką verslui, skatinti rinkos ekonomikos sistemos plėtrą ir kt., o šie tikslai įgyvendinami per socialinį dialogą su institucijomis. Būtent šis Asociacijos veiklos tikslų įgyvendinimo procesas, viešai išreiškiant savo pozicijas, remiantis LR Konstitucijos 25 straipsniu, kuris numato, kad „Žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas“, yra Asociacijos kaip demokratinės visuomenės išraiškos ženklas. Dėl šios priežasties Asociacijos teikiama nuomonė laikytina verslo bendruomenės saviraiškos būdu.

Gedimino pr. 2/1-28, LT-01103, Vilnius, Lietuva
Tel. +370 5 212 1111, info@lvk.lt, www.lvk.lt

Tarptautinių prekybos rūmų ICC oficialus atstovas
www.iccwbo.org

išskyrus tabako skonį. Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo Nr. I-1143 10, 11, 12, 14, 15, 16¹, 17¹ ir 26 straipsnių pakeitimo ir 16² straipsnio panaikinimo įstatymo projekto Nr. XIII P-3903 (toliau - **Licencijavimas**), yra siūloma nustatyti, kad Lietuvos Respublikoje verstis tabako gaminių, su tabako gaminiais susijusių gaminių gamyba, didmenine ir mažmenine prekyba, leidžiama tik turint nustatyta tvarka išduotas licencijas.

LVK pritaria Nutarimo projekte išdėstytiems argumentams ta apimtimi, kad tokio pobūdžio įstatymo projektas kaip El. cigarečių skonių draudimas turėtų būti notifikuojamas Europos Komisijai, remiantis 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/40/ES dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių tabako ir susijusių gaminių gamybą, pateikimą ir pardavimą, suderinimo ir kuria panaikinama Direktyva 2001/37/EB (OL 2014 L 127, p. 1) preambulės 47 konstatuojamąja dalimi ir vadovaujantis Notifikavimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“, 3.8.2 papunkčiu.

Taip pat LVK pritaria Nutarimo projekte išsakytai minčiai, jog tokio pobūdžio įstatymo projektui kaip El. cigarečių skonių draudimui numatytas įsigaliojimo laikotarpis yra per trumpas. Tačiau priešingai nei nustatyta Nutarimo projekte, LVK mano, jog tam, kad rinka galėtų prisitaikyti prie kitokios reguliacinės aplinkos, pereinamasis laikotarpis turėtų būti ne trumpesnis nei 2 metai po El. cigarečių skonių draudimo priėmimo. Tokį terminą patvirtina ir kitų valstybių, įsidedusių panašius reguliacinius mechanizmus, praktika.

Pažymėtina, kad LVK jau yra teikusi Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai pastabas tiek dėl El. cigarečių skonių draudimo, tiek dėl Licencijavimo, tačiau Nutarimu projekte šios pastabos neatsispindi ta apimtimi, jog minėti įstatymo projektai nėra vertinami sistemiškai bei kompleksiškai. Šiame kontekste tai reikštų, jog įstatymo projektai turėtų būti įvertinami juos tarpusavyje lyginant bei atsakant į klausimą, kuris įstatymo projektas gali efektyviau pasiekti jame keliamus tikslus. Kaip jau minėta ankstesniuose LVK teiktose nuomonėse, mūsų vertinimu, šiais įstatymo projektais siekiama tapačių tikslų.

LVK manymu, nors įprastai ir atsargiai vertiname sprendimus papildomai licencijuoti naujas veiklas, tačiau efektyvumo požiūriu, būtent Licencijavimas yra tinkamiausia Nutarimo projekte aptariama priemonė spręsti elektroninių cigarečių vartojimo paplitimo nepilnamečių tarpe bei atsakomybės klausimus, kadangi šios problemos iš esmės atsiremia į vieną – esamo teisinio reguliavimo užtikrinimą (kaip žinia, vadovaujantis galiojančiu teisiniu reglamentavimu, nepilnamečiams draudžiama ne tik įsigyti, bet ir turėti elektronines cigaretes).

Atsižvelgiant į aukščiau išsakytus argumentus, pabrėžtina, kad LVK iš esmės siūlo nepritarti El. cigarečių skonių draudimui dėl toliau sekančių priežasčių, kurias jau minėjome anksčiau teiktose pastabose.

Šešėlinės rinkos įtaka

Vadovaujantis rinkos tyrimų bendrovės „Nielsen“ atliekamo tuščių pakelių tyrimo duomenimis, šešėlinė tabako gaminių rinka 2019 m. II ketvirtį siekė 19.3 proc. visos tabako

2

gaminų rinkos. Lyginant su 2018 m. II ketvirčiu, nelegali tabako gaminų rinka ūgtelėjo 1.6 procentinio punkto.

Nuo 2020 m. gegužės 20 d. visoje Europos Sąjungoje įsigalioja mentolio skonio ir kvapo turinčių cigarečių ir suktinių tabako gaminų pateikimo rinkai draudimas. Mentolio skonio ir kvapo tabako gaminiai šiuo metu sudaro apie 20 proc. tabako gaminų rinkos. Įsigaliojus šiam draudimui viena iš teisėtų alternatyvų tiems vartotojams, kurie vartoja mentolio skonio ir kvapo cigaretes ar suktinių tabako gaminius liks elektroninės cigaretės su šiais skoniais. Priėmus Įstatymo projektą, vartotojai, kurie ir toliau norės vartoti mentolio skonio ir kvapo nikotino turinčius produktus bus pastūmėti į šešėlinę rinką, kuri, kaip minėta aukščiau, pastaruosius metus tik auga ir dabar valstybės biudžetui kainuoja per 54 milijonus eurų per metus vien iš nesurenkamų akcizo mokesčių.

Lietuvos Respublikos tabako, tabako gaminų ir su jais susijusių gaminų kontrolės įstatymo 16¹ str. 1 d. nustatyta, kad Lietuvos Respublikoje draudžiama parduoti elektronines cigaretes ir elektroninių cigarečių pildykles asmenims iki 18 metų, o 2 d. –vartoti elektronines cigaretes ir jas ar jų pildykles turėti. Tačiau Įstatymo projekto aiškinamajame rašte pateikiama mokinių sveikos gyvensenos ir sveikatos tyrimo (HBSC) statistika apie nepilnamečių elektroninių cigarečių vartojimą. Taigi, nors įstatymas ir draudžia nepilnamečiams įsigyti ir vartoti elektronines cigaretes, tačiau jiems tai nėra kliūtis ir įstatymo nuostatų kontrolė ir užtikrinimas nėra tinkamai įgyvendinama. Tai seka prielaida, jog didžiąją dalį elektroninių cigarečių nepilnamečiai įsigyja būtent šešėlinėje rinkoje. Vadinas, jei Įstatymo projektas būtų priimtas, jis neturėtų įtakos elektroninių cigarečių vartojimui ir jo paplitimui nepilnamečių tarpe, kaip neturėtų įtakos ir tai, kokio skonio nikotino elektroninių cigarečių skysčius jie vartoja, kadangi neužkertamas kelias jų įsigijimui tiek legalioje, tiek šešėlinėje rinkoje.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Įstatymo projekto priėmimas neturės jokios įtakos siekiamiems tikslams, o priešingai 2020 m. gegužės 20 d., tik pastūmės vartotojus į nelegalią rinką. Todėl LVK pažymėdama, kad nepilnamečiai asmenys neturėtų vartoti ir turėti galimybių įsigyti bet kokių tabako ar nikotino produktų, siūlytų koncentruotis į galiojančio teisinio reglamentavimo užtikrinimą.

Poveikis sveikatai

Elektroninės cigaretės yra alternatyva palaiptiems metantiems rūkyti bei mažiau kenksmingų nikotino turinčių produktų sveikatai ieškantiems asmenims. Todėl tinkama ir protinga reguliacinė aplinka yra būtina, kad suaugusiems rūkantiems asmenims būtų sudaryta maksimali galimybė pereiti prie mažiau kenksmingų tabako ir nikotino alternatyvų, tuo pačiu minimizuojant nepageidaujamas pasekmes, kaip kad nepilnamečių vartojimas. Anglijos visuomenės sveikatos departamentas teigia², kad „*elektroninės cigaretės yra apie 95 proc. mažiau kenksmingos nei rūkymas.*“ Tokios pat nuomonės yra ir Jungtinių Amerikos Valstijų vėžio draugija, kuri pažymi³, kad „*pagal esančius duomenis galima daryti išvadą, jog elektroninės cigaretės yra mažiau kenksmingos nei rūkymas.*“

Taigi, skirtingų valstybių atsakingų sveikatos institucijų ir visuomeninių organizacijų požiūriu elektroninės cigaretės iš tiesų mažiau kenkia sveikatai nei kitos alternatyvos.

² <https://www.gov.uk/government/news/e-cigarettes-around-95-less-harmful-than-tobacco-estimates-landmark-review>

³ <https://www.cancer.org/healthy/stay-away-from-tobacco/e-cigarette-position-statement.htm>

Cigaretės rūkantiems asmenims pereiti prie bedūmių alternatyvų, tokių kaip elektroninės cigaretės vartojimo yra sudėtinga, todėl tam tikri skoniai gali jiems padėti tai padaryti. Tyrimai⁴ rodo, kad galimi elektroninių cigarečių skoniai vaidina svarbų vaidmenį padedant suaugusiems rūkantiems mesti rūkyti ir pereiti prie elektroninių cigarečių vartojimo. Tyrimai⁵ taip pat rodo, kad skoniai, kuriuos renkasi suaugę ir nepilnamečiai asmenys skiriasi, todėl griežtesnis reguliavimas ar draudimas turėtų būti taikomas tik tiesiogiai į nepilnamečius asmenis taikomiems skoniams, kaip kad saldinių ar kramtomosios gumos.

Įstatymo projekto aiškinamajame rašte yra minimi su elektroninėmis cigaretėmis susiję susirgimai ir mirtys, kurie taipogi įtakojo Įstatymo projekto rengimą.

Pažymėtina, kad Anglijos visuomenės sveikatos departamento vertinimu, netgi po šių įvykių elektroninės cigaretės yra 95 proc. mažiau kenksmingos nei cigaretės. Kas liečia minėtus susirgimus, tiek Anglijos visuomenės sveikatos departamento teigimu⁶, tiek JAV Ligų kontrolės ir prevencijos centro (CDC) turimais duomenimis⁷ susirgimus patyrė tetrahidrokanabinolio (THC) ir vitamino E turinčius elektroninių cigarečių skysčius vartoję asmenys. Europos Sąjungoje, remiantis Tabako produktų direktyva, tokie preparatai yra draudžiami. O Europos Sąjungos ankstyvo išpėjimo sistemos tinklui nebuvo pranešta jokių panašių susirgimų kaip Jungtinėse Amerikos Valstijose.

Pažymėtina, kad Europos Sąjungoje galioja žymiai griežtesnis teisinis elektroninių cigarečių reglamentavimas nei Jungtinėse Amerikos Valstijose. Europos Sąjungoje elektroninių cigarečių gamintojai turi prieš 6 mėn. prieš tokių gaminių pateikimą rinkai pranešti atitinkamoms institucijoms, taip pat jie ir tokių gaminių importuotojai turi pateikti visų elektroninių cigarečių produktų ingredientų ir išskyrų, išsiskiriančių vartojant šiuos gaminius, sąrašą, dėl šių reikalavimų gamintojai importuotojai neša pilną atsakomybę. Atitinkamai pažymėtina, kad Europos Sąjungoje galioja išplėstinis sąrašas ingredientų, kurie yra

⁴ "All young adult vapers in this study, regardless of smoking history, found non-tobacco flavors more appealing than tobacco flavored e-cigarettes. Thus, an unfortunate reality is that regulatory policies that reduce the availability of non-tobacco flavors may not benefit the health of every segment of the population, namely smokers who aim to quit smoking with the aid of e-cigarettes and find non-tobacco flavors an appealing alternative to combustible cigarettes."

Žr.: Leventhal et al., Effects of non-tobacco flavors and nicotine on e-cigarette product appeal among young adult never, former, and current smokers, Drug and Alcohol Dependence 203 (2019) 99–106, prieinama <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/31434028>

"Adult frequent e-cigarette users in the USA who have completely switched from smoking cigarettes to using e-cigarettes are increasingly likely to have initiated e-cigarette use with non-tobacco flavors and to have transitioned from tobacco to non-tobacco flavors over time. Restricting access to non-tobacco e-cigarette flavors may discourage smokers from attempting to switch to e-cigarettes."

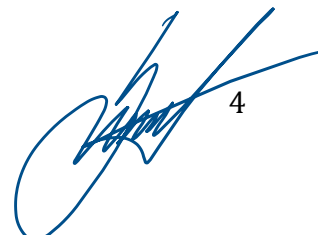
Žr.: Russel, C., et al., Changing patterns of first e-cigarette flavor used and current flavors used by 20,836 adult frequent e-cigarette users in the USA, Harm Reduction Journal, June 2018, prieinama <https://harmreductionjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12954-018-0238-6>

⁵ "We found that the flavor types preferred by current adolescent and young adult e-cigarette users differed from the flavor types preferred by current older adult e-cigarette users. Stricter regulation or banning of sweet e-cigarette flavors, while continuing to allow sales of tobacco and mint/menthol flavors, could help to reduce e-cigarette use among young persons. At the same time, such regulations may not burden older adult e-cigarette users, many of whom use e-cigarettes to aid in cigarette smoking cessation."

Žr.: Soneji et al., Use of Flavored E-Cigarettes Among Adolescents, Young Adults, and Older Adults: Findings From the Population Assessment for Tobacco and Health Study, Public Health Reports 2019, prieinama <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/30857471>

⁶ <https://publichealthmatters.blog.gov.uk/2019/10/29/vaping-and-lung-disease-in-the-us-phes-advice/>

⁷ https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/e-cigarettes/severe-lung-disease.html

draudžiami elektroninių cigarečių skysčiuose bei nustatomi maksimalūs nikotino kiekiai uždarąjo tipo elektroninių cigarečių skysčių talpyklose.

Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Europos Sąjungoje galioja itin griežtas elektroninių cigarečių reglamentavimas, kurio privalo laikytis gamintojai ir importuotojai, todėl Europos Sąjungoje legalioje rinkoje yra pardavinėjami tik saugūs uždarąjo tipo elektroninių cigarečių gaminiai. Taigi, panašūs susirgimai kaip Jungtinėse Amerikos Valstijose neturi prielaidų pasitaikyti tiek kitur Europos Sąjungoje, tiek Lietuvoje.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, Įstatymo projektu būtų neigiamai paveikti palaipsniui metančių rūkyti asmenų interesai. Taip pat interesai asmenų, kurie ieško mažiau kenksmingų sveikatai nikotino turinčių produktų, kurie būtų pripažinti kompetentingų sveikatos institucijų, o tai savo ruožtu neigiamai pasitarnautų visuomenės sveikatos darbotvarkei.

Išvada

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta aukščiau, siūlome Lietuvos Respublikos Vyriausybei kompleksiškai įvertinti siūlomas teisinio reglamentavimo alternatyvas bei **nepritarti El. cigarečių skonių draudimui, tačiau turint omenyje išsakytas pastabas, pritarti su tabako gaminiais susijusių gaminių gamybos, didmeninės ir mažmeninės prekybos Licencijavimui.**

Pagarbiai

Prezidentas

Valdas Sutkus

Originalas siunčiamas nebus

Ineta Rizgelė, el.p.: ineta@lvk.lt 8 5 212 1111